

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ПОКЛАДОК ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 711.4; 711.558; 711.557; 712.25; 712.01

**АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ
СИСТЕМ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ
(НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЛЬВОВА)**

18.00.01 – «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури»

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Львів, 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі архітектурного проектування Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор технічних наук, професор
Габрель Микола Михайлович,
завідувач кафедри архітектурного
проектування Національного університету
«Львівська політехніка»

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
Устінова Ірина Ігорівна,
професор кафедри містобудування
Київського національного університету
будівництва і архітектури

кандидат архітектури, професор
Юрчишин Галина Миколаївна,
професор кафедри дизайну,
директор Косівського інституту прикладного та
декоративного мистецтва Львівської національної
академії мистецтв

Захист відбудеться 12 травня 2021 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.11 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12, ауд. 226 головного корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розіслано 9 квітня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
Д 35.052.11
кандидат архітектури, професор

Петришин Г. П.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Приміські зони великих міст є місцем короткотривалого відпочинку його мешканців. Рекреаційна функція приміської зони обумовлена ефективним використанням вільного часу людини, знімає соціальне напруження, відновлює психологічні та фізичні сили. Інтенсифікація міського життя приводить до зростання ролі рекреаційної функції приміської зони. Рекреація стає також осередком створення сприятливого мікроклімату для повноцінного функціонування і культурно-рекреаційного розвитку приміського простору.

Функції, які виконувала рекреація в приміських зонах ХХІ ст. почали втрачатися зі зміною форм власності і способів господарювання та зміною просторової організації розвитку містобудівних систем. Особливої динаміки набувають процеси освоєння рекреаційних ресурсів приміської зони іншими суб'єктами господарювання. Науковцями в рекреаційній галузі розроблено окремі пропозиції розвитку локальних територій, в той же час системних досліджень щодо архітектурної організації та розвитку рекреації приміської системи великих міст недостатньо. Постає питання досліджень трансформацій рекреаційних систем (РС) приміських зон, пошуку нових архітектурно-планувальних рішень організації та розвитку рекреації на приміських територіях.

Актуальність дисертаційної роботи обумовлена:

– активізацією процесів урбанізації, що ставлять вимоги визначення місця рекреаційної сфери в процесах інтенсифікації забудови в приміських зонах великих міст;

– зміною соціально-економічних відносин у 1990-ті роки, яка стала причиною урбанізації приміської зони, привела до руйнації рекреаційних утворень і перетворення їх в місця постійного проживання;

– необхідність поглиблення знань про взаємозв'язок антропогенних та природних комплексів, пошуку шляхів функціонально-планувальної організації та розвитку рекреаційного простору великого міста на прилеглих до нього територіях в нових соціально-економічних, адміністративно-правових умовах, та змін територіально-просторової організації містобудівних систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає програмним завданням законів України «Про основи містобудування» (№2781-ХІІ від 16.11.1992р.), «Про регулювання містобудівної діяльності» (№3038-VI від 17.02.2011р.). Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри архітектурного проектування, Інституту архітектури та дизайну, Національного університету «Львівська політехніка» — «Теоретично-практичні основи формування житлових і громадських будівель та споруд». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Розробка методологічних основ просторового підходу до обґрунтування архітектурних рішень» (№ 0117U007605). Тема дисертації відповідає таким державним документам, як «Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022р.» (схвалена Кабінетом Міністрів України 01.08.2013р.).

Метою дослідження є виявлення змін, які відбуваються в приміських зонах великого міста, розроблення науково-обґрунтованих принципів, моделей архітектурно-планувальної організації РС та рекомендації їх застосування у проектній практиці.

Завдання дослідження.

Відповідно до сформульованої мети визначено *завдання роботи*:

- 1) здійснити аналітичний огляд та систематизувати наукові праці, в яких висвітлені передумови формування приміської рекреаційної системи, а також джерел, в яких відображений її сучасний стан;
- 2) проаналізувати світовий та вітчизняний досвід архітектурної організації приміської рекреаційної системи великих міст;
- 3) обґрунтувати методи досліджень архітектурно-планувальної організації та трансформації приміської рекреаційної системи, вдосконалити існуючий та розробити власний методичний інструментарій дослідження;
- 4) дослідити передумови формування приміської рекреаційної системи;
- 5) виявити особливості архітектурно-планувальних трансформацій приміських рекреаційних територій та об'єктів м. Львова;
- 6) визначити загальні принципи та розробити моделі функціонально-просторової організації і розвитку рекреації приміських зон (на прикладі м. Львова);
- 7) сформулювати практичні рекомендації щодо архітектурно-планувальних трансформацій та розвитку РС приміської зони м. Львова.

Об'єктом дослідження є приміська рекреаційна система великого міста.

Предмет дослідження – архітектурно-планувальна організація, трансформація та розвиток приміської рекреаційної системи великих міст та її складових.

Межі дослідження: територіальні - приміська зона міста Львова. Хронологічні – охоплюють період з 1991-2019рр.

Методи дослідження. Методичну основу дисертаційної роботи складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, спрямованих на об'єктивне та всебічне дослідження рекреаційних територій приміських зон. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано методи: аналіз джерел, картографічний, натурних обстежень, аналогії, системного аналізу, соціологічний, узагальнення, аналіз проектних матеріалів та статистичних джерел. Емпіричну базу для наукового аналізу створено методом натурних обстежень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- введено новий джерельний матеріал щодо архітектурно-планувальної організації приміської рекреаційної системи;
- зроблено спробу теоретичного осмислення феномена периферійності в розвитку приміських територій, як важливого чинника, який визначає зміни наукового підходу до обґрунтування розвитку містобудівних систем великих міст, зокрема і рекреаційної системи;

- виявлені особливості архітектурно-планувальних трансформацій в приміській рекреаційній системі великого міста;
- систематизовано архітектурно-планувальні рішення нових рекреаційних територій та об'єктів, які сформовані в приміській рекреаційній системі м. Львова;
- розроблено функціонально-просторові моделі приміської рекреаційної системи та вимоги щодо розвитку рекреаційних територій та об'єктів.

удосконалено:

- методи дослідження архітектурно-планувальної організації рекреації та рішень в приміських рекреаційних системах великих міст;
- вимоги до розміщення та архітектурно-планувальних рішень нових рекреаційних територій та об'єктів в приміській системі великих міст.

подальший розвиток отримали:

- практичне застосування моделей функціонально-просторової організації приміської рекреаційної системи (на прикладі м. Львова).

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження доповнюють загальноприйняті методичні підходи містобудівного та архітектурного проектування. Обґрунтовані принципи, методики та прийоми можуть використовуватись у розробленні програм розвитку приміських рекреаційних систем та бути застосованими під час розроблення містобудівної документації – схем планування територіальних громад, генеральних планів поселень, детальних планів території, а також архітектурно-планувальних рішень нових рекреаційних територій та об'єктів.

Результати дослідження можуть використовуватись та впроваджуватись у навчальний процес, а саме у практичні заняття архітектурного проектування для студентів базового напрямку підготовки 191 «Архітектура та містобудування».

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується великою кількістю опрацьованих літературних джерел (194 позиції), архівних та проектних матеріалів, що стосуються як рекреаційних систем приміських зон великих міст, так і архітектурної галузі в цілому, а також результатами авторських натурних досліджень, які охопили 81 український та 12 закордонних рекреаційних об'єктів та апробацією результатів на наукових конференціях. Достовірність результатів роботи забезпечена вибраними методами відповідно до мети та завдань дослідження.

Особистий внесок здобувача. Усі результати, подані в дисертаційній роботі, здобувачем отримані особисто. У наукових працях, написаних у співавторстві, здобувачу належить: [1] — аналіз історичних аспектів нових форм рекреації; [2] — архітектурно-урбаністична інвентаризація об'єктів та їх аналіз.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційної роботи, результати теоретичних та експериментальних досліджень доповідались та отримали підтримку на: Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених "Буд-Майстер-Клас-2017" Київський національний університет будівництва і архітектури, 28 листопада – 1 грудня 2017 р. – Київ; Всеукраїнській науково-практичній конференції "Сучасні тенденції розвитку архітектури і

містобудування", Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 17 листопада 2017 р. – Харків та на наукових семінарах кафедри архітектурного проектування.

Публікації: результати дослідження висвітлено в 11 наукових працях, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України [1-8]; 1 публікація — у науковому періодичному виданні іншої держави [9], згідно міжнародного стандарту e-ISSN 2391-7725 | ISSN 1895-3247 та внесеного до наукометричних баз даних й індексованого у: ARIANTA, VazTech, BAZY BN, CEON, ICI Journals Master List, PBN; 2 публікації — матеріали і тези наукових конференцій [10, 11].

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (194 найменувань). Загальний обсяг роботи – 238 сторінок, у тому числі 160 сторінок основного тексту, 44 сторінки графоаналітичного матеріалу (рисуноків та таблиць), 17 сторінок списку використаних джерел, 5 додатків на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми, розглянуто зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлені наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **«Дослідженість проблеми та досвід організації рекреації на приміських територіях великих міст»** розглянуто стан дослідженості проблеми та систематизовано наукові праці; сформульовано категорійно-понятійний апарат; здійснено аналіз історичних форм рекреації на приміських територіях, та проаналізовано світовий і вітчизняний досвід організації приміських рекреаційних систем.

Охарактеризовано основні напрямки вивчення теми та систематизовано праці, які стосуються дослідження рекреації. Доробок українських та зарубіжних вчених поділено за тематичним принципом. Проблему просторової організації приміських рекреаційних систем вивчали: В. Шулик, В. Яценко, М. Габрель, Н. Данилко. Теоретичні основи просторового планування, в містобудівному контексті висвітлені в роботах: Г. Шульги, Ю. Веденіна, Г. Юрчишин, Б. Черкеса, М. Дьоміна, Ю. Білоконя, І. Фоміна, Г. Петришин, Б. Посацького, І. Устінової, Т. Кузьменко, Г. Фільварова, В. Тімохіна, В. Стаускаса та інших. Архітектурно-планувальну організацію рекреаційних територій досліджували: Т. Панченко, І. Родічкіна, В. Шулик, Я. Тарас. Основні аспекти проектування рекреаційних об'єктів розглянуто також в роботах А. Полянського, П. Кумпана, І. Смадича, В. Підгірняка. Історико-культурний потенціал та архітектурну спадщину Галичини досліджували М. Бевз, О. Лесик, В. Проскураков, П. Ричков, О. Михайлишин, Х. Бойко. Проблеми туристично-краєзнавчих досліджень вивчали В. Преображенський, Л. Лук'янова, В. Цибух, М. Поколодна. Проблеми рекреаційної та економічної географії висвітлені в роботах: О. Бейдика, А. Гоблика, А. Байцара, В. Смаля, Н. Фоменка. Важливий внесок у дослідження

рекреації в приміській зоні в новий час зробили такі польські урбаністи та архітектори: Якобчик-Гришкевич, Ф. Багінський, Банський, Я. Богдановський, М. Лучинська-Брузда, З. Новак «Ландшафтна архітектура», Р. Фарачик, А. Цешевська. Просторове планування міст проаналізовано в роботах: Й. Бурдака, Фрея, Х. Вільяма.

Архітектурно-планувальні аспекти територіальної організації рекреації на приміських територіях частково вирішувались у науково-проектних розробках українських науково-дослідних інститутів ДП УДНДПМ «Діпромiсто» ім.Ю.М. Білоконя, ДП ДПМ «Містопроект» (Львів), «КиївНДПМістобудування», «КиївЗНДІЕП».

Джерельну базу роботи складають: - нормативно-правові акти; - теоретичні праці; - проектні рішення; - архівні матеріали; - вкопювання зі сучасних топографічних карт та супутникові знімки території міст; - інтернет-ресурси; натурні обстеження РС (фотофіксації, креслення, зарисовки), які проводились автором у 2015-2017 рр; - соціологічне опитування (2016 р.). Джерелом дослідження РС є: генеральний план Львів 2025 (Містопроект); схема містобудівної системи «Великий Львів» 2025 (Містопроект); схема планування території Львівської області, план сучасного використання території (Діпромiсто). На основі аналізу історіографії розроблена робоча термінологія, уточнені окремі поняття та визначення (приміська рекреація, архітектурно-планувальна трансформація, рекреаційна система та інші).

Розглянуто генезу формування рекреації на приміських територіях Львова, з'ясовано, що рекреаційні об'єкти і території протягом свого існування, поступово під впливом соціально-економічних, політичних чинників змінювали свої функції та властивості. Існує шість етапів розвитку процесів урбанізації на рекреаційних територіях приміської зони м. Львова. Вони дозволили виявити об'єкти з «з минулого», які можуть бути залучені до рекреаційного процесу в нових умовах.

На початку ХХІ ст. високий рівень активності процесів рекреації спостерігається у Львівській, Розтоцькій, Роздільсько-Миколаївській та Верещицько-Дністерській приміських рекреаційних зонах.

Вітчизняний та світовий досвід організації РС приміської зони проаналізований на основі міст України (Кривий Ріг, Дніпро, Вінниця, Львів) та Європи (Дрезден, Ляйпціг, Ганновер (Німеччина); Краків, Лодзь, Вроцлав (Польща)), які за населенням, географічним розташуванням відносно кліматичних поясів і величиною рекреаційних потреб подібні до м. Львова. При дослідженні кожного міста, були виявлені основні рекреаційні об'єкти та визначено їх локалізацію.

З'ясовано, що функціонально-планувальна структура, єдність рекреаційних просторів найбільш сформована у рекреаційних осередках Німеччини, у Польщі – приміська рекреаційна система знаходиться в процесі розвитку. Для рекреаційних осередків України – кожен локальний рекреаційний об'єкт функціонує сам по собі без взаємодії із іншими територіями. Такий розвиток зумовлює нерівномірне навантаження території та веде до неконтрольованого розвитку рекреації.

У другому розділі «**Методика дослідження архітектурно-планувальної організації та змін в приміських рекреаційних системах великих міст**» обґрунтовано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження РС та об'єктів, розроблено методичний інструментарій дослідження, а також сформовано та узгоджено емпіричну базу.

Для дослідження архітектурно-планувальної організації рекреаційних систем вибрано загальнонаукові методи: *моделювання, системний аналіз, статистичний, соціологічний, синтезу та порівняння*. У межах дослідження автором проведено *соціологічне опитування*. За такими критеріями враховано ряд показників: кількість та періодичність проведення вільного часу за межами міста (у приміській зоні); вид транспорту, яким користуються респонденти під час відпочинку; статистика відвідування респондентами об'єктів приміської зони у вільний час.

Розроблена послідовність дослідження трансформацій РС, яка включає шість етапів. Перший — це вивчення стану дослідження, узагальнення, систематизація наукових та нормативних джерел, здійснення синтезу історичної та теоретичної інформації. На другому етапі використаний *метод комплексного аналізу факторів впливу*, що дозволяє сформулювати мету, завдання та структуру дослідження. На третьому етапі дослідження аналізується світовий та вітчизняний досвід організації приміської рекреаційної системи. На четвертому етапі дослідження використаний *метод статистичного аналізу*, систематизується інформація про розташування рекреаційних об'єктів. П'ятий етап – формування функціонально-планувальної моделі на основі даних про потенціал природного середовища та про рекреаційні потреби користувачів. На шостому етапі здійснюється *узагальнення результатів роботи* та обґрунтування рекомендацій архітектурно-планувальної організації та розвитку РС приміських зон великих міст. Кожен етап диференційований для дослідження його на трьох ієрархічних рівнях:

- на рівні *макропростору* – виявляються та досліджуються об'єкти макроструктури приміської РС, природно-ландшафтні умови, комунікаційні зв'язки, система розселення, а також умови формування;

- на рівні *мезопростору* – окремі рекреаційні фрагменти приміської рекреаційної системи; визначається функціональна організація та зв'язки, здійснюється типологічний аналіз. Окреслюються і характеризуються основні типи рекреаційних осередків та їх різновиди;

- на рівні *мікропростору* досліджуються локальні рекреаційні об'єкти (готельно-туристичний комплекс, парк-готель; готельний палацово-парковий комплекс; дитячо-оздоровчий табір), здійснюється: морфологічний аналіз (об'ємно-просторового рішення осередку та дослідження предметно-просторового середовища); функціональний аналіз (функціонально-планувальне зонування в межах осередку, оцінка змін та трансформацій); розглядаються архітектурно-композиційні рішення окремого рекреаційного об'єкту (масштабність, розміщення домінант і акцентів, а також стильові характеристики).

На цьому рівні розгляду виявлено фактори, що обмежують рекреаційне використання територій.

Визначено рекреаційні зони, об'єкти на основі яких проводиться дослідження архітектурно-планувальних трансформацій РС приміської зони м. Львова. Вибрано такі рекреаційні зони: I – Львівська; II – Ростоцька; III – Стільська; IV – Роздільсько-Миколаївська; V – Верещицько-Дністерська; VI – Гологірська; VII – Кам'яно-Бузька. Для дослідження вибрано 81 рекреаційний об'єкт, споруджений упродовж 1991-2018 рр., 12 із яких проаналізовано детально.

Для порівняльного аналізу зроблена вибірка міст-аналогів за кількістю населення та розташуванням відносно кліматичних поясів і відібрано 9 міст (12 локальних рекреаційних об'єктів), які є подібними до Львова за величиною рекреаційного навантаження та географічним розташуванням.

У третьому розділі **«Передумови розміщення та розвитку рекреації на приміських територіях великих міст (на прикладі Львова)»** розглянуто природно-ландшафтні, історико-культурні, містобудівні, соціально-економічні передумови формування рекреаційних систем, а також нормативно-правові вимоги організації приміської рекреації.

Природне середовище приміської зони Львова відрізняється рельєфом, рослинністю та гідромережею. Приміську зону Львова оточують три природно-ландшафтні системи: Розточчя, Побужжя та Львівська височина. Рекреація в приміській зоні має перспективи для розвитку на основі лісових масивів: Яворівського, Жовківського, Пустомитівського районів. Важливими рекреаційними ресурсами приміської зони є території природно-заповідного фонду у Жовківському районі: заказники «Грядя», «Завадівський», РЛП «Равське Розточчя»; у Яворівському р-ні заповідник «Розточчя», Яворівський національний парк; Пустомитівському – заказники «Львівський», «Чортові скелі».

У межах приміської зони Львова знаходяться водні ресурси, придатні для рекреаційного використання: ставки в околицях Львова (Винники, Брюховичі), у Пустомитівському (с. Басівка, Давидів, Лісневичі, Раковець), Городоцькому (с. Родатичі, Великий Любінь), Яворівському (с. Верещиця, смт. Шкло), затоплені кар'єри Яворівського (с. Ясницька, Яворівське озеро) та Миколаївського (с.Задорожне) районів.

В результаті обстеження та детального аналізу природно-ландшафтних умов для розвитку рекреації з'ясовано: відбувається деградація рекреаційних ресурсів (виділення природних ресурсів на дороги, забудову, комунікаційну інфраструктуру); слабе забезпечення поверхневими водами; нерівномірне розташування лісів довкола м. Львова; процеси урбанізації обумовили послаблення природного середовища.

Важливим ресурсом для розвитку рекреації в приміській зоні є історико-культурні ресурси: архітектурні комплекси Жовкви, Городка, музейні комплекси (Звенигорода), історико-меморіальні музеї (с.Зашків Жовківського р-ну), сакральні об'єкти (монастирі Крехівський, Страдчанський, велика кількість дерев'яних церков), цінні історичні об'єкти. З'ясовано, що історико-культурна спадщина у приміській зоні охоплює значні території, формує краєвиди міських і

сільських поселень і є важливою складовою розвитку рекреації. Визначені можливі місця концентрації рекреаційних утворень з мінімальним рівнем перетворення середовища.

Для рекреаційної системи приміської зони Львова характерне радіально-кільцеве розташування рекреаційних територій і поселень. Рекреаційні об'єкти короткочасного відпочинку здебільшого концентруються неподалік центрів розселення. Сьогодні РС, її просторова організація вимагає переходу на нову методологічну платформу організації простору приміських територій; все це зумовило розглянути існуючі моделі розселення, центральних місць В. Крісталлера; правильного розміщення міст Дж. Кольба; економічного ландшафту А. Льюїса; міського мультиплікатора Лоурі, моделі територіального розвитку В. Шулика та М. Дьоміна для пошуку в них раціонального вирішення рекреації.

Система розселення є містобудівною основою формування приміських рекреаційних систем. Тип та розташування урбанізованих і рекреаційних систем визначають перш за все транспортні комунікації, пов'язані з виїздом населення на відпочинок. Урбанізаційні процеси та їх інтенсивність впливають на види рекреаційних систем в приміських зонах. Виділяються території:

- урбанізовані – концентруються у великих центрах розселення і забезпечують потреби щоденної рекреації;
- рекреаційно-урбанізовані – розташовані в зоні впливу великого міста, що забезпечують щотижневий короткочасний і тривалий заміський відпочинок;
- неурбанізовані – розташовані поза зоною активного впливу міст і систем розселення, що забезпечують реалізацію тривалого відпочинку.

Поступова та інтенсивна урбанізація рекреаційних територій, наприклад смт. Брюховичі, с. Старе Село та м. Винники (характерна для I та II зон приміської рекреаційної системи Львова), може викликати порушення екологічної рівноваги та втрати цих територій, як рекреаційних. Для третьої зони характерне відособлене (локальне) розташування рекреаційних функцій, що пояснюється їхньою значною віддаленістю від урбанізованих територій. Сучасною тенденцією є: з'єднання рекреаційних та інших урбанізованих територій, що вимагає їх функціонально-просторової організації, структурне взаємопроникнення й просторове сполучення.

Особливе значення у розвитку РС має транспортна мережа, з якої практично починається рекреаційне освоєння території, формується взаємодія рекреаційної і урбанізованої систем. Транспортна доступність рекреації збільшує ступінь цілісності системи «місто – рекреація», забезпечує доступність її різних функціональних зон.

У першій, транзитній зоні ($r=15$ км) приміської РС м. Львова рекреаційні об'єкти розміщені нерівномірно, зосереджені навколо приміських поселень м. Винники та смт. Брюховичі і є найпопулярнішими місцями рекреації. Друга зона ($r=30$ км) – рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна маса рекреаційних об'єктів. Це територія зі середнім рівнем урбанізації, з недосконалою інфраструктурою території. Третя зона ($r=50$ км) – периферійна, є

територією вгасання впливу ядра й активного прояву локальних особливостей. Це територія агропромислового виробництва і сільської забудови, з недостатнім рівнем розвитку виробничої і соціально-культурної інфраструктури, але з достатньо залісненою територією та добре розвиненою мережею водних ресурсів. Такі особливості периферійної зони дозволяють розвивати її, як рекреаційну.

Для визначення правової природи приміської рекреації та функціонування її рекреаційного комплексу автором проаналізовано нормативно-правові документи України, які регулюють цю сферу. Виявлено проблеми та невідповідності, зокрема ті, що пов'язані із адміністративно-територіальними змінами, а також неузгодженість містобудівного, земельного, екологічного та інших законодавчих документів. Природоохоронною проблемою є розміщення та активний розвиток рекреаційних територій у Розтоцькій та Львівській рекреаційних зонах (поява нових об'єктів та розвиток існуючих), що у співставленні з нормами рекреаційної місткості Карпатського регіону мають найменшу рекреаційну місткість. Дані території містять природоохоронні території (заповідники), які потребують зменшення рекреаційного навантаження та чіткого контролю маршрутів рекреантів, шляхом формування маршрутів та інфраструктури.

У четвертому розділі **«Особливості трансформації архітектурно-планувальних рішень рекреаційних об'єктів приміської зони м. Львова»** проаналізовано локальні рекреаційні об'єкти, що творять приміську рекреаційну систему. Розглянуто зміни в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів на мікрорівні. Особлива увага приділена архітектурно-планувальному переосвоєнню рекреаційних територій та архітектурно-планувальним рішенням нових об'єктів.

Розглянуто трансформації в РС приміської зони Львова в часі, під впливом соціально-економічних змін. Встановлено, що такі зміни відбувалися в II-й пол. ХХ ст. в приміській зоні. У зв'язку із соціально-економічними змінами в Україні в 1990-тих роках, колишні осередки відпочинку та рекреації (санаторії-профілакторії підприємств та відомств і піонерські табори) приватизовано або зруйновано. Території багатьох садових товариств внаслідок розширення та розбудови приміських поселень опинилися на межі, або в межах сіл та селищ міського типу, які злилися з селами Соснівка, Зубра, Сокільники, Жирівка, Скнилів, Басівка, Зимна Вода, а також смт. Рудно, Винники, Брюховичі. Все це призвело до зміни архітектурно-планувальної організації, як присадибної ділянки, так і самого будівлі.

Встановлено зміни, які відбуваються з метою вдосконалення архітектурно-планувальних рішень садово-городніх та дачних ділянок: блокування будинків попарно в одну споруду з влаштуванням спільної стіни, що дозволяє збільшити площу ділянки для рекреаційних потреб, і в майбутньому облаштування спільних майданчиків для ігор та відпочинку дітей; встановлення малих архітектурних форм для покращення рекреаційної території; реформування вуличної мережі, зокрема розширення внутрішніх доріг за рахунок перепланування під'їзних доріг, влаштування «кишень» для роз'їзду транспорту за рахунок окремих садових ділянок. Виявлено, що дачні будинки з рекреаційною функцією, які споруджувались в кінці ХХ століття і в більшості є трансформованими,

характеризуються розширеним складом приміщень, перш за все рекреаційного призначення; набір приміщень індивідуальний для кожної окремої сім'ї.

При дослідженні було виявлено 81 новий рекреаційний об'єкт (готелі, мотелі, кемпінги), що збудований в пострадянський період в приміській зоні Львова. Детально аналізувалось 15 об'єктів. Розгляд рекреаційних об'єктів та територій приміської зони міста, як системи враховував аналіз елементів, зв'язків та відносин, які існують між ними. Вони характеризуються недостатнім розвитком рекреаційної інфраструктури, в окремих випадках її відсутністю. РС суттєво відстає від показників розвинених європейських країн.

З'ясовано, що особливостями розташування об'єктів рекреації в приміській зоні є:

а) санаторії, пансіонати, дитячі табори знаходяться на відстані 2-3 км від основних комунікацій;

б) готелі, мотелі, кемпінги розташовані на основних транспортних комунікаціях, тому що розраховані на автотуристів.

Транспортна мережа формує стабільну та малозмінну в часі просторову основу розпланувальної організації приміських територій. Архітектурно-композиційні зв'язки між об'єктами, що забезпечують виконання основних функцій, визначають види архітектурно-ландшафтної організації рекреаційних ділянок.

Оцінюючи зміни та трансформації в рекреаційній системі та архітектурно-планувальних рішеннях об'єктів можна стверджувати, що на організацію рекреаційних об'єктів впливає перш за все наявність цінних ландшафтів. Архітектурно-планувальна організація рекреаційних об'єктів у трьох зонах приміської рекреаційної системи відрізняється взаємозв'язком їх з навколишнім ландшафтом. Характер природного ландшафту впливає на архітектуру та характеризується: невдалим вписуванням архітектури рекреаційного об'єкту в ландшафт; протиставленням архітектури рекреаційного об'єкту ландшафту або рельєфу, при цьому домінантою може бути або ландшафт або об'єкт; підпорядкуванням архітектури ландшафту як гармонійне злиття з ландшафтом або рельєфом.

Комплексна оцінка змін та трансформацій, які відбулися в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів дозволила виявити закономірності та особливості цих трансформацій. Рекреаційна архітектура РС приміської зони перебуває на етапі відродження. Важливим стає перехід від кількісних до якісних показників під час спорудження відпочинкових закладів. Функціональне перенасичення та зростання щільності забудови рекреаційних центрів та осередків зумовлює активізацію розвитку периферійних територій.

У п'ятому розділі **«Принципи та модель функціонально-просторової реорганізації та розвитку рекреації приміських зон великих міст»** сформульовані основні теоретичні принципи формування функціонально-просторових моделей архітектурно-планувальної організації рекреації, запропоновано концепцію та рекомендації для розвитку рекреаційних приміських зон м. Львова.

Приміська рекреаційна система формується на основі: *функціональної цілісності* – просторового об'єднання розпорошених унаслідок антропогенних перетворень, природних компонентів та урбанізованих територій; *ієрархічності системи* – виділенні рівнів РС від приміської рекреаційної системи до локального рекреаційного об'єкту, на яких формуються різні проблеми, що вимагають нової постановки задач та правил архітектурно-планувальної організації та розвитку рекреації; *ефективності рекреаційної діяльності* – здійснення пошуку «нових» рекреаційних територій в загальному рекреаційному потенціалі приміської РС в цілому та обґрунтуванні шляхів включення нових об'єктів у сформовану систему; *екологічності та збереження природних ресурсів*, - попередженню деградації природних рекреаційних комплексів, збереженню різноманітності, привабливості природно-ландшафтних територій, покращенню санітарного стану існуючих та відновлених територій; *компактності* – обґрунтуванню функціонального призначення рекреаційного об'єкту та системи в цілому; *узгодженості* – просторової організації території та функціональної єдності архітектури та природного ландшафту; *розподілу рекреаційних потоків* – організації та керуваності процесу розподілу відпочиваючих за напрямком до місця відпочинку, за профілем, за тривалістю відпочинкового періоду та соціально-економічним статусом відпочиваючих.

У процесі дослідження встановлено, що важливим чинником при розробці просторової моделі приміської РС є теорія «центр-периферія», яка вимагає теоретичного переосмислення феномена периферійності у розвитку приміських територій, зміни науково підходу до обґрунтування розвитку рекреації в агломерації. Для теоретичного осмислення феномена периферійності було проаналізовано, як мала розвиватися рекреація в умовах ідеального розселення. Даний аналіз дав можливість встановити: що рекреаційні території у периферійних зонах, які пропонують привабливі туристично-рекреаційні якості є альтернативою до інших видів господарювання; що проблеми у розвитку приміських РС виникають через густу транспортну мережу радіальних спрямувань та інтенсивності забудови вздовж основних транспортних магістралей, у результаті природні рекреаційні території віддаляються у периферійну зону. Побудова теоретичної моделі приміської РС м. Львова показала, що вона має бути радіально-кільцевої планувальної структури, її розвиток необхідно підсилити за рахунок існуючих та нових рекреаційних осередків та подолання «бар'єрів» розвитку рекреації на периферійних територіях.

На основі визначених принципів обґрунтовані основні положення концепції просторової організації та розвитку РС приміської зони м. Львова. Передпроектний аналіз та оцінка приміської РС повинна бути: проблемно-орієнтована, здійснена за причинно-наслідковим аналізом ситуації та ґрунтується на множині показників природного потенціалу й рівня перспективної організації РС, що проектується; використаний не лише статистичний а й соціологічний метод дослідження (анкетування, опитування), а й оцінка природного потенціалу, стану трансформації ландшафтів та підходів щодо їх використання.

За результатами аналізу і оцінки стану РС обґрунтовуються цілі, пріоритети та обмеження, формулюються задачі та алгоритм їх розв'язання. Робота над формуванням концепції РС на основі окреслених принципів передбачає вирішення низки завдань: уникнення руйнування рекреаційного потенціалу та підвищення ефективності його використання.

Запропоновані принципи закладені в основі формування функціонально-просторової моделі приміської рекреаційної системи.

Побудова моделі передбачала наступну послідовність:

I етап – аналіз просторових моделей розселення (вибрана ідеалізована теорія центральних місць В. Кристаллера);

II етап – врахування чинників (природно-ландшафтні умови; наявні історико-культурні, археологічні та архітектурні пам'ятки; система розселення; існуюча транспортна мережа; існуючі рекреаційні об'єкти та рекреаційна інфраструктура) при формуванні моделі;

III етап – обґрунтування проєктованих напрямків розвитку просторової моделі.

На основі концепції функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській зоні м. Львова створена модель дозволила виділити такі перспективні рекреаційні райони:

Рекреаційний район 1 – центром рекреаційного району є Яворівське озеро, розташоване у III зоні (периферійній) приміської рекреаційної системи. Розвиток отримають наступні осередки цього рекреаційного району: Залужжя (затока Якша, яка має сприятливі умови для відпочинку на яхтах та катерах), Цетуля (великий гідропарк), Вільшаниця (міжнародний рекреаційний об'єкт санаторного типу), Ліс та Окілки (літні туристичні бази).

Рекреаційний район 2 — Старе Село – Свірж – Поморяни. Рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів (Старосільський, Свірзький та Поморянський замки).

Рекреаційний район 3 – центр Великий Любінь. Найстаріші в Європі бальнеологічний і кардіологічний курорти. Цей район отримає розвиток, як санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи м. Львова.

Методичні рекомендації, що розроблені на основі дисертаційного дослідження були апробовані на кафедрі архітектурне проектування інституту архітектури та дизайну під час виконання дипломного проектування та курсових проєктів. Вони застосовуються студентами для містобудівних пропозицій та архітектурних рішень рекреаційних комплексів. Дані напрацювання сприятимуть розвитку сучасних видів рекреації та стануть практичною основою для створення інвестиційних проєктів з розвитку рекреації в приміських зонах великих міст. Співпраці автора з проєктними організаціями, у роботу яких входить рекреаційна діяльність, дозволила на практичному рівні обґрунтовувати та приймати архітектурно-містобудівні рішення, комплексно вирішувати проблеми архітектурно-планувальної організації рекреаційної системи приміської зони великого міста.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Розглянуто стан дослідження приміської РС. Сформовано категорійно-понятійний апарат, уточнено поняття «рекреаційна система приміської зони», «архітектурно-планувальна трансформація» та інші. Впорядкована джерельна база дослідження. Проаналізовано історичні форми, які творили рекреаційну функцію на приміських територіях та виділено шість етапів в розвитку приміської рекреаційної системи. Аналіз історичних форм рекреації та їх еволюції дозволяє стверджувати, що рекреаційні потреби міських мешканців займали важливе місце на всіх етапах формування урбаністичної культури, їх місце серед інших соціальних потреб було різне. Воно пов'язувалося із життєвим статусом мешканців, рівнем культури, суспільними відносинами та життєвими цінностями різних історичних періодів.

2. Вивчено світовий досвід організації приміських рекреаційних систем. Єдність рекреаційних просторів найбільш організована у приміських зонах великих міст Польщі і Німеччини. Для рекреаційних осередків України – кожен локальний рекреаційний об'єкт функціонує сам по собі без узгодженої взаємодії із іншими територіальними елементами, невпорядкованість існуючої структури, що зумовлює перевантаження території, а також веде до неконтрольованого розвитку приміської рекреаційної системи, погіршення комфортності середовища у природних комплексах регіону.

3. Методологічно обґрунтовано на прикладі приміської зони Львова і показано, що необхідно вивчати зміни, які відбуваються в архітектурно-планувальній організації рекреації приміських рекреаційних систем на трьох ієрархічних рівнях: макрорівні, мезорівні, мікрорівні та згідно шести етапів у кожному із них застосовуються відповідні методики щодо вивчення, аналізу, досвіду організації рекреаційних об'єктів, досліджено рекреаційний потенціал до побудови моделей архітектурно-планувальної організації РС та формування рекомендацій щодо архітектурно-планувальних рішень розвитку приміських рекреаційних систем.

З'ясовано місце і значення РС в приміській зоні - вона виступає рівнозначною з іншими системами матеріального виробництва, її функціонально-планувальна організація вимагає переходу на нову методологічну платформу організації містобудівних систем, яка має базуватися на зміні парадигми. Аналізом охоплено 81 рекреаційний об'єкт, 8 рекреаційних зон та 9 міст України та Європи.

4. Виявлені передумови, що впливають на розміщення, розвиток та трансформацію рекреаційних об'єктів в РС приміської зони: природно-ландшафтні, історико-культурні, містобудівні та соціально-економічні. Особлива увага приділена передумовам, які виникли в умовах постсоціалістичних трансформацій, що охопили всі сфери суспільного життя. Для I та II зон приміської рекреаційної системи Львова характерна поступова урбанізація рекреаційних територій (наприклад смт. Брюховичі та м. Винники), пов'язана з потребою в комфортному відпочинку та порушенням екологічної рівноваги. Для III зони приміської рекреаційної системи характерне відособлене (локальне)

розташування рекреаційних функцій, що пояснюється їхньою значною віддаленістю від урбанізованих систем.

5. Визначено основні вимоги до архітектурно-планувального переосвоєння рекреаційно-освоєних територій та об'єктів: підвищення атрактивності рекреаційних територій; диференціацію зон відпочинку за комфортністю; використання нових енергоефективних матеріалів та конструкцій, а також нових технологій будівництва при спорудженні окремих об'єктів та благоустрою території рекреаційних закладів. Проаналізовано зміни в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів.

Встановлено, що трансформації РС приміської зони необхідно аналізувати на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. *На макрорівні* розглядаються зміни транспортної мережі, містобудівні та рекреаційні фактори та зв'язаність їх між собою і формує просторову цілісність мережі. *На мезорівні* рекреаційним осередком виступає територія рекреаційного об'єкту, її зв'язок із навколишнім середовищем за допомогою комунікаційних та функціональних елементів взаємодії, забезпечуючи розвиток цих територій як рекреаційних. *Мікрорівень* відображає взаємодію рекреанта з середовищем відпочинку.

6. Відповідно до особливостей формування приміської зони великого міста та її потенціалу сформульовані основні вихідні принципи щодо містобудівного розвитку РС, які опираються на засади урівноваженого розвитку території (функціональна доцільність, ієрархічність системи, ефективність рекреаційної діяльності, екологічність та збереження природних ресурсів, компактність та узгодженість рекреаційних потоків). Запропоновані принципи закладені в побудову моделі приміської РС. Важливим фактором у побудові моделі РС є осмислення феномена периферійності та обґрунтування її розвитку з позиції теорії формування розселення на приміській території. Ключовими елементами моделі стають урбаністично-ландшафтні взаємодії та соціально-економічні вимоги та потреби. На основі обґрунтованих принципів та врахування складових, які творять приміську систему визначаються перспективні рекреаційні території, формуються нові та реорганізуються вже існуючі рекреаційні осередки. Особливість формування рекреаційних територій ґрунтується на об'єднанні та створенні зв'язків між розосередженими локальними рекреаційними територіями шляхом їх сполучення між собою та існуючою системою розселення. Кільцево-радіальна транспортна мережа дасть можливість розвантажити рекреаційні потоки, розташовані на радіальній транспортній мережі та доцільно використати рекреаційні ресурси, які знаходяться в межах радіусів.

7. Запропоновано ряд практичних рекомендацій та схему формування приміської рекреаційної системи. Пропозиції зосереджені на рівнях: реформування і розвитку рекреаційної схеми всієї приміської території; вибраного рекреаційного вузла на мезорівні (наприклад, рекреаційний район з центром – Яворівське озеро), а також окремого рекреаційного об'єкта на мікрорівні (наприклад, реклекційно-відпочинкового центру для молоді в смт. Брюховичах (проект автора, який є трансформованим рекреаційним об'єктом колишнього дитячого табору відпочинку «Юний будівельник»).

Концепція функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській системі м. Львова дозволила виділити такі перспективні рекреаційні райони: з центром рекреаційного району Яворівське озеро, розташоване у III зоні (периферійній) приміської рекреаційної системи; Старе Село – Свірж – Поморяни, рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів; з центром Великий Любінь, як бальнеологічний і кардіологічний курорт та санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи м. Львова.

Запропоновані практичні рекомендації знайшли застосування у проектній практиці міста та підтверджують ефективність результатів дослідження.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Моркляник, О. І., Покладок, О.В. (2012), «Історичний аспект пошуку нових форм рекреації в приміських зонах великих міст», *Містобудування та територіальне планування*, № 46, с. 385–391.

2. Моркляник, О. І., Покладок, О.В. (2013), «Форми рекреації в приміській зоні м. Львова II-ї пол. XX ст.», *Містобудування та територіальне планування*, № 47, с. 424–430.

3. Покладок, О.В. (2014), «Мобільність, як фактор архітектурно-просторової організації приміських рекреаційних систем», *Містобудування та територіальне планування*, № 53, с. 416–424.

4. Покладок, О.В. (2015), «Архітектурно-планувальне переосвоєння садово-городніх територій (на прикладі Львова)», *Архітектурний вісник КНУБА*, № 5, с. 319–327.

5. Покладок, О.В. (2016), «Особливості архітектурно-ландшафтної організації садово-городніх ділянок. Стан та пропозиції змін (на прикладі Львова)», *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, № 42, с. 202–208.

6. Покладок, О.В. (2016), «Архітектурно-планувальні трансформації дачних будинків в пострадянський період (на прикладі Львова)», *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №45, с. 296–307.

7. Покладок, О.В. (2017), «Особливості архітектурно-ландшафтної організації рекреаційної системи приміської зони Львова», *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, № 48, с. 260–273.

8. Покладок, О.В. (2018), «Теоретичні основи архітектурно-урбаністичного розвитку рекреаційних територій приміських зон.», *Архітектурний вісник КНУБА*, № 14, с. 189–198.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

9. Pokladok, O. (2017), «Features of the architecture landscape arrangement and objectives of the development of recreation system in Lviv suburban», *Space&Form: Scientific journal of Polish Academy of Sciences and West Pomeranian University of Technology*, No. 32, pp. 181-194.

Інші публікації, матеріали конференцій і тези доповідей:

10. Покладок, О. В. (2017), «Теоретичні передумови архітектурно-урбаністичного розвитку рекреаційних територій приміських зон», *Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених: Буд-Майстер-Клас-2017*, Київський національний університет будівництва і архітектури, 28 листопада – 1 грудня 2017 р., Київ, с.165-166;

11. Покладок, О. В. (2017), «Феномен периферійності в розвитку рекреаційних територій приміських зон», *Всеукраїнська науково-практична конференція: Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування*, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 17 листопада 2017 р., Харків, с.264-265;

АНОТАЦІЯ

Покладок О. В. «Архітектурно-планувальна трансформація рекреаційних систем приміських зон великих міст (на прикладі міста Львова)». — На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури (доктора філософії) за спеціальністю 18.00.01 — теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури — Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2020.

Дисертація присвячена вивченню питання архітектурно-планувальної трансформації рекреаційної системи в приміській зоні Львова, виявленню особливостей та тенденцій цієї трансформації, розробленню науково-методичних основ архітектурно-планувальної організації та розвитку рекреаційної системи (РС) на цій території. З'ясовано місце і значення РС в приміській зоні - вона виступає рівнозначною з іншими системами. Аналіз трансформацій РС приміської зони здійснено на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. На основі досліджень території, об'єктів та їх аналізу створено модель просторової організації приміської рекреаційної системи Львова. Визначено перспективні рекреаційні території, які формуються на об'єднанні та створенні зв'язків між розосередженими локальними рекреаційними територіями шляхом їх сполучення між собою та існуючою системою розселення. Запропоновано ряд практичних рекомендацій та схему формування приміської рекреаційної системи. Пропозиції зосереджені на рівнях: реформування і розвитку рекреаційної схеми всієї приміської території, вибраного рекреаційного вузла, а також окремого

рекреаційного об'єкта. Концепція функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській системі м. Львова дозволила виділити перспективні рекреаційні райони.

Ключові слова: архітектурно-планувальна організація, рекреаційний об'єкт, рекреаційна територія, приміська рекреаційна зона, архітектурно-планувальна трансформація.

ABSTRACT

Pokladok O. "Architectural and planning transformation of the recreational systems of suburban areas of large cities (for example, the city of Lviv)." – On the rights of the manuscript.

Thesis for PhD in Architecture, specialty 18.00.01 – Architectural Theory, Architectural Monuments Restoration. – Lviv Polytechnic National University, the Ministry of Education and Science of Ukraine. Lviv, 2020.

The dissertation is devoted to the study of architectural and planning transformation of the recreational system in the suburban area of Lviv, identifying features and trends of this transformation, development of scientific and methodological foundations of architectural and planning organization and development of recreational system (RS) in this area. The world experience of the organization of suburban recreational systems is studied. The unity of recreational spaces is most organized in the suburban areas of large cities in Poland and Germany. For recreational centers of Ukraine - each local recreational facility operates on its own without coordinated interaction with other territorial elements, disorder of the existing structure, which causes congestion of the territory, and leads to uncontrolled development of suburban recreational system, deteriorating environmental comfort in natural complexes. The place and significance of RS in the suburban area have been clarified - it is equivalent to other systems. The analysis of RS transformations in the suburban zone was carried out at the macro level, meso level and micro level. The basic requirements to architectural and planning re-development of recreational-developed territories and objects are defined: increase of attractiveness of recreational territories; differentiation of recreation areas by comfort; the use of new energy-efficient materials and structures, as well as new construction technologies in the construction of individual facilities and landscaping of recreational facilities. Changes in the recreational system and architecture of the objects are analyzed. Based on the research of the territory, objects and their analysis, a model of spatial organization of the suburban recreational system of Lviv was created. Promising recreational areas are identified, which are formed by combining and creating links between scattered local recreational areas by connecting them with each other and the existing settlement system. A number of practical recommendations and a scheme for the formation of a suburban recreational system are proposed. The proposals focus on the levels of: reforming and developing the recreational scheme of the entire suburban area, the selected recreational area, as well as a single recreational facility. The concept of functional and planning development of recreation in the suburban system of Lviv allowed to identify promising recreational areas.

Keywords: architectural and planning organization, recreational facility, recreational area, suburban recreation area.

АНОТАЦИЯ

Покладок О. В. «Архитектурно-планировочная трансформация рекреационных систем пригородных зон крупных городов (на примере города Львова)». – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры (доктора философии) по специальности 18.00.01 – Теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры. – Национальный университет «Львовська политехника» Министерства образования и науки Украины. Львов, 2020.

Диссертация посвящена изучению вопроса архитектурно-планировочной трансформации рекреационной системы в пригородной зоне Львова, выявлению особенностей и тенденций этой трансформации, разработке научно-методических основ архитектурно-планировочной организации и развития рекреационной системы (РС) на этой территории. Выяснено место и значение РС в пригородной зоне - она выступает равнозначной с другими системами. Анализ трансформаций РС пригородной зоны осуществлено на макроуровне, мезоуровне и микроуровне. На основе исследований территории, объектов и их анализа создана модель пространственной организации пригородной рекреационной системы Львова. Определены перспективные рекреационные территории, которые формируются на объединении и создании связей между рассредоточенными локальными рекреационными территориями путем их соединения между собой и существующей системой расселения. Предложен ряд практических рекомендаций и схема формирования пригородной рекреационной системы. Предложения сосредоточены на уровнях: реформирования и развития рекреационной схемы всей пригородной территории, выбранного рекреационного узла, а также отдельного рекреационного объекта. Концепция функционально-планировочного развития рекреации в пригородной системе м. Львова позволила выделить перспективные рекреационные районы.

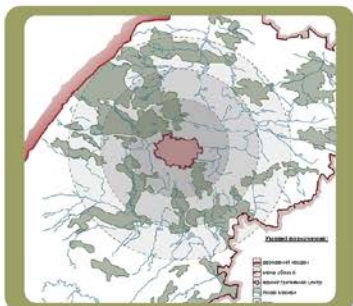
Ключевые слова: архитектурно-планировочная организация, рекреационный объект, рекреационная территория, пригородная рекреационная зона, архитектурно-планировочная трансформация.

РІВНІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

РІВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

МАКРОРІВЕНЬ

приміська рекреаційна система

ПРИРОДНИЙ КАРКАС

Характерна деградація рекреаційних ресурсів (виділення природних ресурсів на комунікаційній інфраструктурі)

• слабке забезпечення поверхневими водами

ТРАНСПОРТНА ТА ЧАСОВА ДОСТУПНІСТЬ

Характерна просторово-планувальна транспортна мережа

• прив'язаність об'єктів рекреації до транспортної мережі

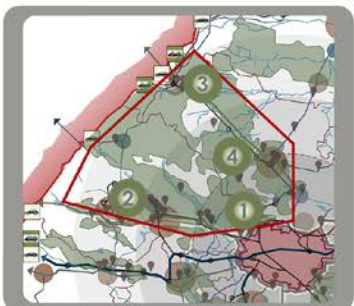

СИСТЕМА РОЗСЕЛЕННЯ

Рекреаційні об'єкти здебільшого концентруються неподалік центрів розселення

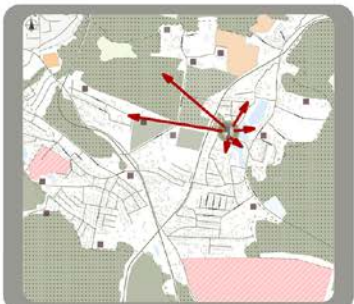
МЕЗОРІВЕНЬ

фрагмент приміського рекреаційного середовища

ПРИРОДНО-ЛАНДШАФТНІ УМОВИ

Близькість лісо-паркових масивів, водних систем створює умови для архітектурно-планувальних рішень рекреаційних об'єктів

КОМПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

Визначає впорядкованість та зв'язки (привабливість території, її зв'язок із сусідніми територіями)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ

Аналіз інфраструктури для потреб рекреантів

МІКРОРІВЕНЬ

локальний осередок рекреації, об'єкт

ПРИРОДНИЙ КАРКАС ОБ'ЄКТУ

Розмір та конфігурація природного середовища

• виявлення рекреаційно активних зон із розвинутою транспортною доступністю до рекреаційних осередків

РІВЕНЬ ДЕГРАДАЦІЇ

Правильність використання території щодо рекреаційного навантаження

• Правильність його облаштування

• Відновлення втрачених рекреаційних функцій

АНАЛІЗ БЛАГОУСТРОЮ

Забезпеченість об'єкту інфраструктурою, що дозволяє розвивати рекреаційну діяльність та забезпечувати комфорт відвідувачів

Рис. 1. Рівні дослідження архітектурно-планувальної організації рекреації приміських рекреаційних систем

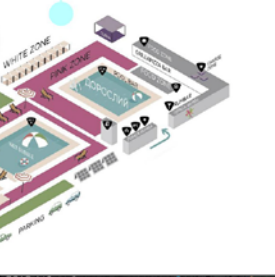

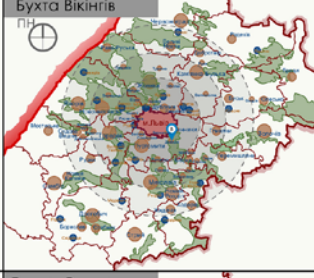

Рекреаційна зона	Місце розташування	Тип об'єкта	Схема розташування комплексу (об'єкта) в структурі області	Функціональне зонування території комплексу	Фотофіксація
1	2	3	3	4	5
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	с. Гомалівка, Пустомитівський р-н	Готельно-туристичний комплекс: Парк-готель (2007р.)			
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	с. Гомалівка, Пустомитівський р-н	Віпчинково-розважальний комплекс (2016р.)			
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	с. Старе Село, вул. Лісова, 14, Пустомитівський р-н	Готельно-розважальний комплекс (2008р.)			
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	с. Басівка, Пустомитівський р-н	Готельно-віпчинковий комплекс (2005р.)			
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	м. Пустомити, вул. Ставкова, 40, Пустомитівський р-н	Готельно-віпчинковий комплекс (2004р.)			
І рекреаційна зона (15 км) територія, яка буде розроблена між будівлями першої зони с.Парбляш ділячковою ділянкою	с. Бережани, Пустомитівський р-н	Віпчинковий комплекс (2015р.)			

Рис. 2. Класифікація рекреаційних об'єктів у приміській рекреаційній системі міста Львова

Рекреаційна зона	Місце розташування	Тип об'єкта	Схема розташування комплексу (об'єкта) в структурі області	Функціональне зонування території комплексу	Фотофіксація
1	2	3	3	4	5
II рекреаційна зона рекреаційно-спортивна, у її межах зосереджена основна маса туристичних підприємств області	м.Новоавстрійськ вул. Зелена 34, Яреський р-н	Вілчанинський комплекс			
II рекреаційна зона рекреаційно-спортивна, у її межах зосереджена основна маса туристичних підприємств області	с. Родатичі, Городоцький р-н	Головно-вілчанинський комплекс			
II рекреаційна зона рекреаційно-спортивна, у її межах зосереджена основна маса туристичних підприємств області	с. Стрпак, Перемішанський р-н	Ботаніко-парковий комплекс з концепцією оздоровлення та вілчаннику (формат готельного вілчаннику "спід"			
III рекреаційна зона змішаний вілчанник, рекреаційна зона в основі впливу від с/г бізнесу локальних спільнот	с. Рука, Кам'яно-Бузький р-н	Базою вілчаннику			
III рекреаційна зона змішаний вілчанник, рекреаційна зона в основі впливу від с/г бізнесу локальних спільнот	с. Давномостиська вул. Зелена 36Б, Мостиський р-н	Головно-вілчанинський комплекс			
III рекреаційна зона змішаний вілчанник, рекреаційна зона в основі впливу від с/г бізнесу локальних спільнот	м. Сушова Вишня, вул. Лисоводська 2/1/1, Мостиський р-н	Вілчанинський комплекс			

Досліджено і проаналізовано 81 локальний рекреаційний об'єкт. Детальний аналіз архітектурно-планувальної організації здійснено для 12 нових рекреаційних комплексів.

Аналізувались такі основні характеристики: інтенсивність руху вілчанників, величина ділянок і характер забудови, функціонально-планувальна структура та архітектурно-ландшафтні характеристики території, композиційно-естетично організована об'єкту і архітектурно-планувальне рішення будівлі.
Особливостями розміщення об'єктів рекреації в приміській зоні є їх пряма зв'язність до транспортної мережі: а) санаторії, пансіонати, дитні табори знаходяться на відстані 0,3 км від основних комунікацій; б) готелі, мотелі, кемпінги розташовані на основних транспортних комунікаціях, тому що розраховані на автотуризм.

Рис. 2. Класифікація рекреаційних об'єктів у приміській рекреаційній системі міста Львова (продовження)

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

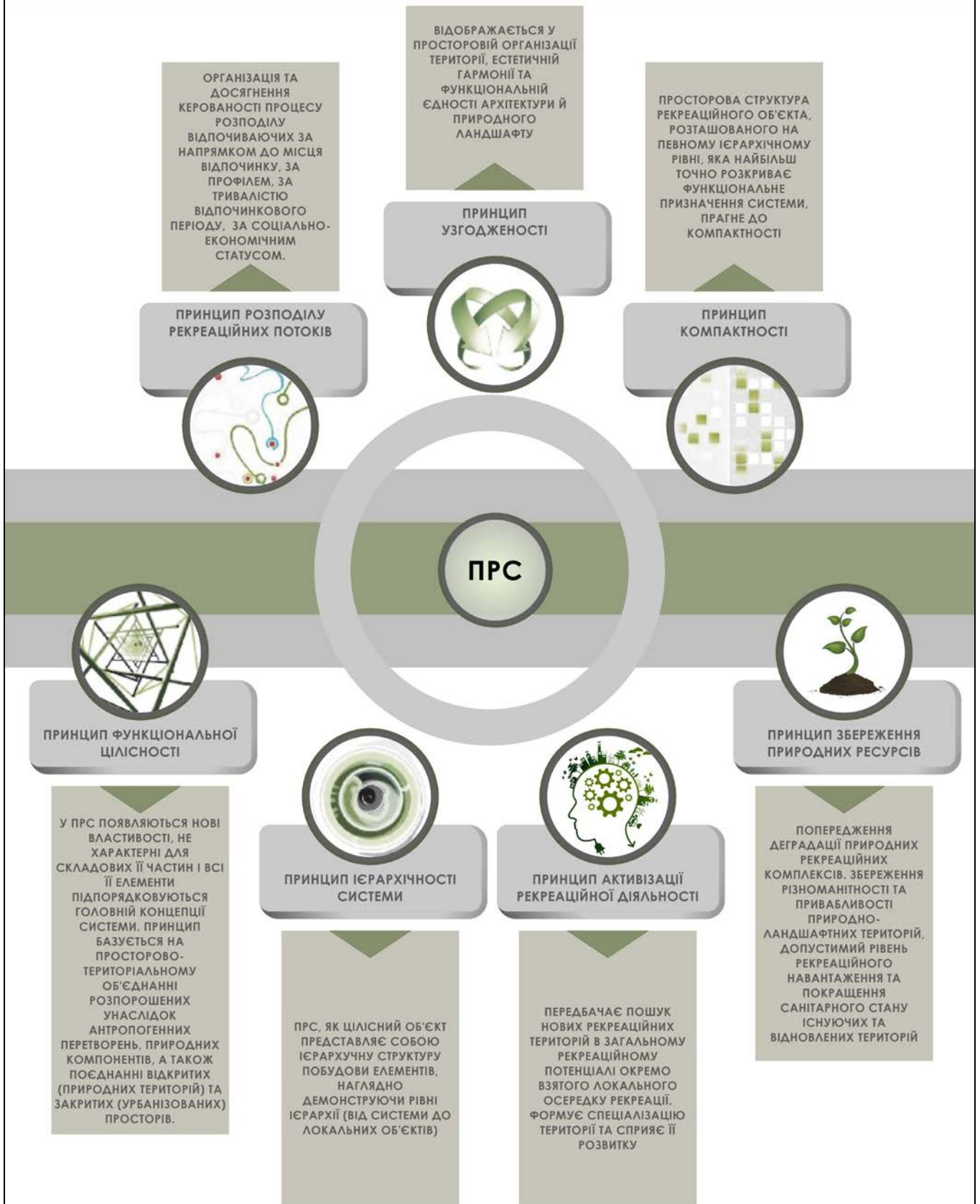
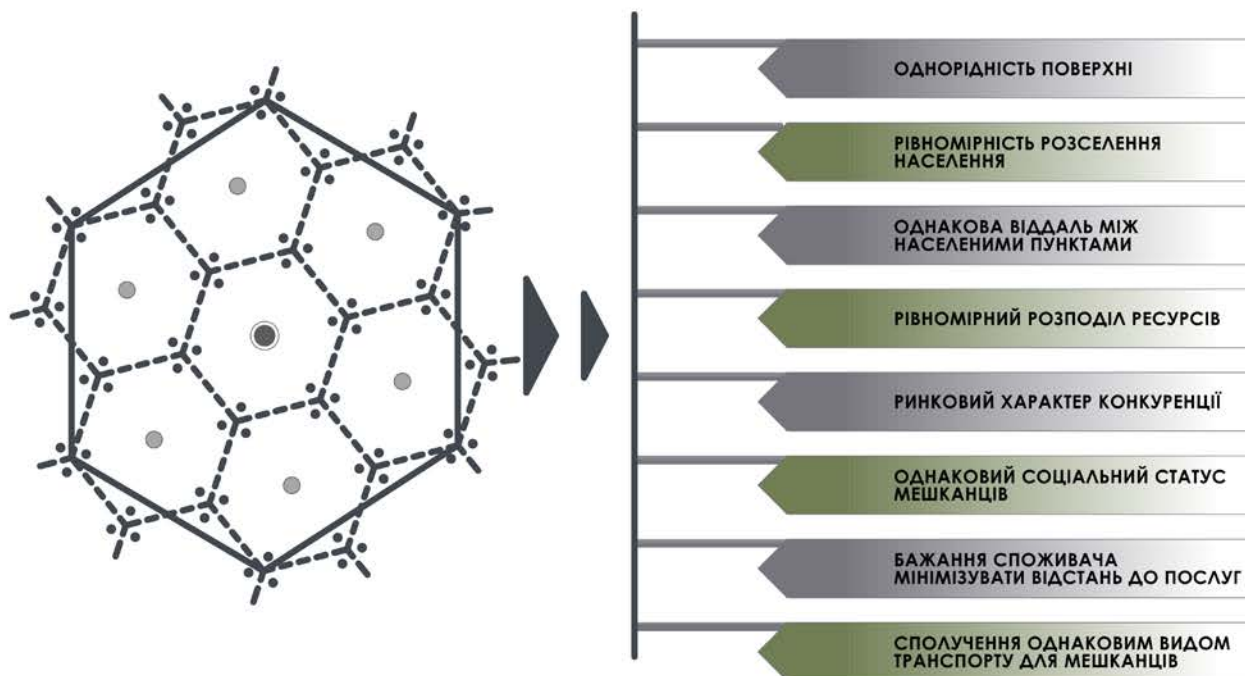

Рис. 3. Принципи формування моделей приміської рекреаційної системи

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

I ЕТАП - ТЕОРІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ МІСЦЬ В. КРИСТАЛЛЕРА

II ЕТАП - ФАКТОРИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ

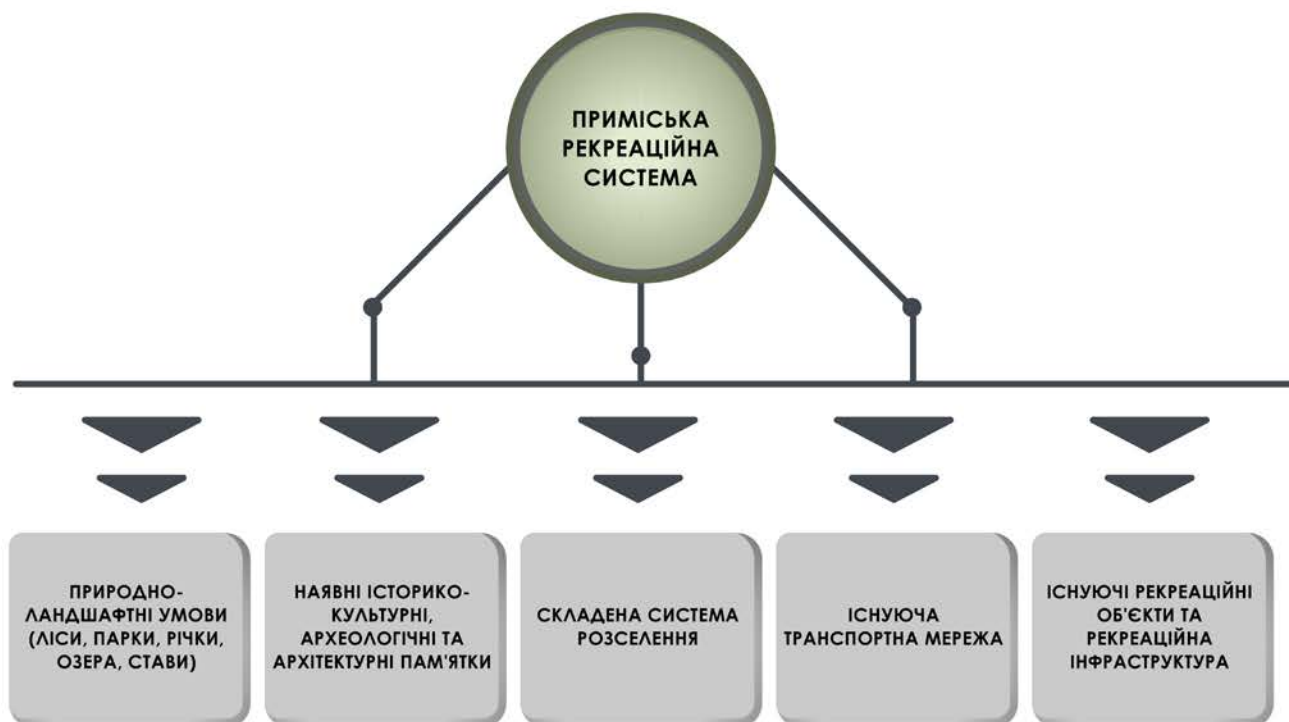

Рис. 4. Етапи формування моделей приміської рекреаційної системи

ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ
ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

III ЕТАП - ПРОЕКТОВАНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ

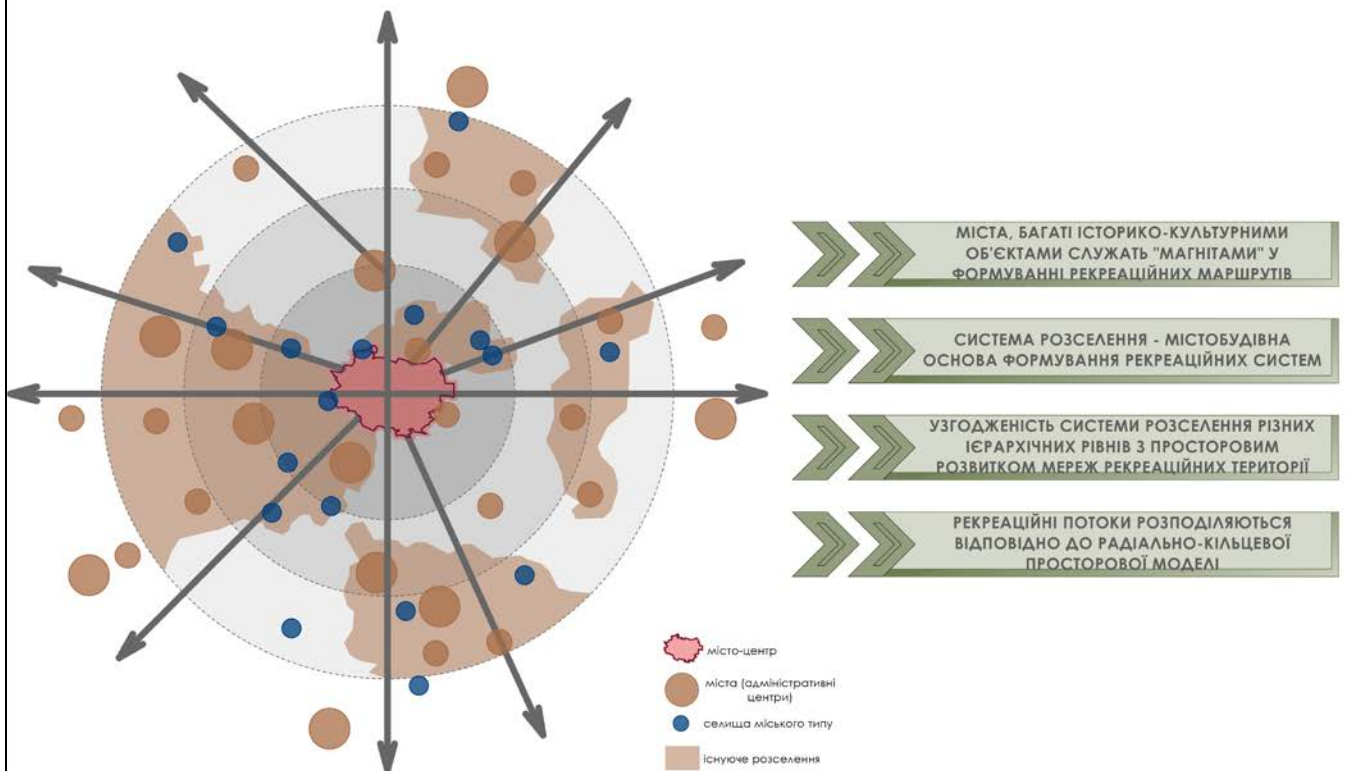
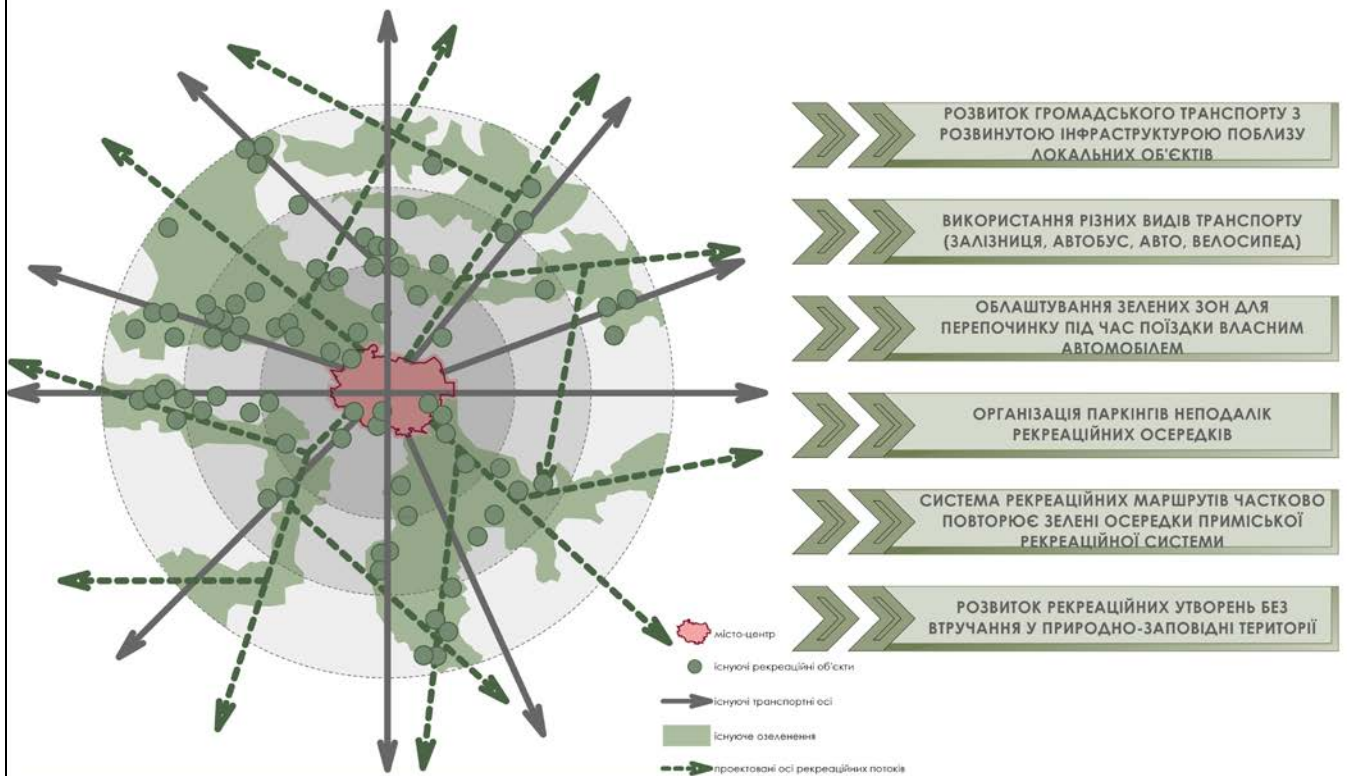
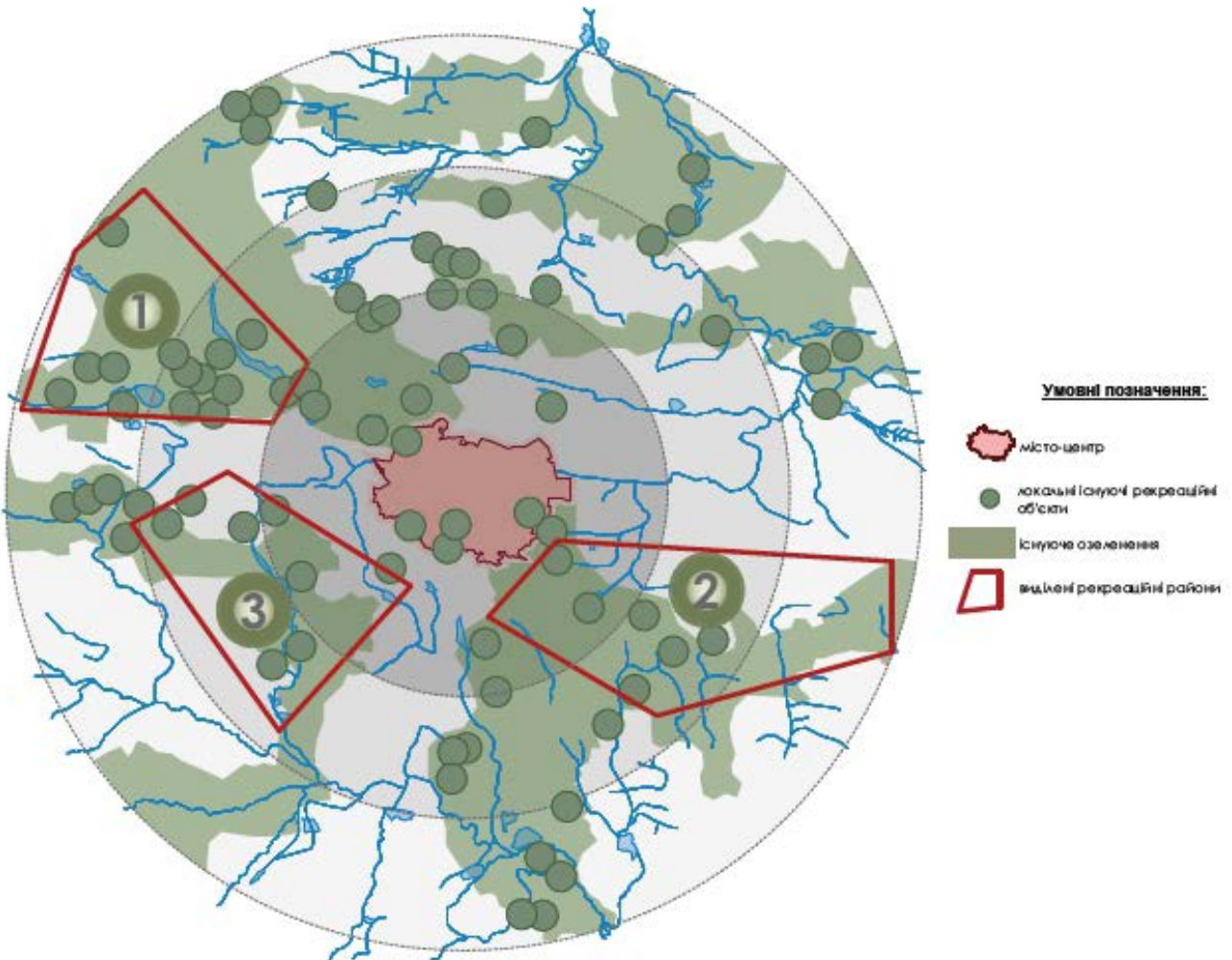

Рис. 5. Формування перспективних напрямків розвитку приміської рекреаційної системи

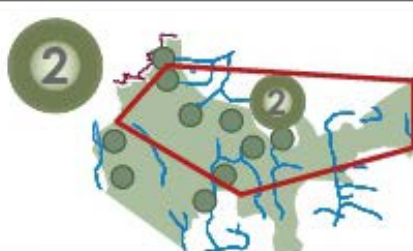
РОЗВИТОК МОДЕЛІ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ФРАГМЕНТІВ ПРИМІСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

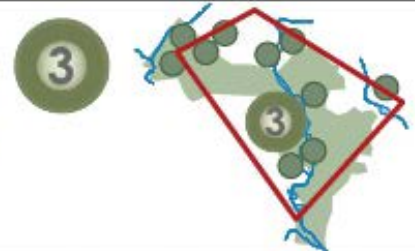
1
ПЕРШИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(ЯВОРІВСЬКЕ ОЗЕРО - ЦЕНТР)

Озеро є найбільшою шлочною водоймою, навколо якої формуються рекреаційні осередки. Для розвитку району необхідне відновлення залізничного сполучення.

2
ДРУГИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(СТАРЕ СЕЛО-СВІРЖ-ПОМОР'ЯНИ)

Рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів.

3
ТРЕТІЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(ВЕЛИКИЙ ЛЮБІНЬ - ЦЕНТР)

Район розвивається, як бальнеологічний та кардіологічний курорт, завдяки багатим природним ресурсам (сірководневі джерела та природний торф для теплотікування)

Рис. 6. Концепція функціонально-планувального розвитку приміської рекреаційної системи Львова